

Mersin İlinde Koyun Yetiştiriciliğinin Mevcut Durumu Bazı Verim ve Yapısal Özellikleri

Dilek TÜNEY BEBEK Mahmut KESKİN

Mustafa Kemal Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Zootekni Anabilim Dalı Hatay

Özet

Bu çalışmada Mersin ili genelinde koyun yetiştiriciliğinin mevcut yapısının ve sorunlarının tespiti ile bu sorunların çözümü için değişik önerilerin geliştirilmesi amaçlanmıştır. Çalışmada ilin tamamını temsil edecek şekilde her bir ilçeden, koyun sayıları ile orantılı olarak değişen sayıda yetiştirici ile anket yapılmıştır. Anketler SPSS paket programı ile değerlendirilmiş ve frekans tabloları oluşturulmuştur. Bu sonuçlara göre bölgede koyun yetiştiriciliğinin genellikle 40 yaş üzeri bireyler tarafından yapıldığı ve yetiştiricilerin eğitim seviyelerinin yetersiz olduğu belirlenmiştir. Bölgede genellikle koyun yetiştiriciliğinde en fazla Güney Karaman ve İvesi koyun ırklarının tercih edildiği görülmektedir. Koyun yetiştiricileri hayvan beslemede meraya ilave olarak bir miktar yemleme de yapmaktadırlar. Yetiştiriciler ürün pazarlama, meraların yetersizliği, hayvan sağlığı ve damızlık temininde sorunları olduğunu belirtmektedirler.

Anahtar kelimeler: Sosyal durum, Koyun, Sorunlar, Çözüm önerileri

Current Status, Some Yield and Structural Properties of Sheep Breeding in Mersin

Abstract

In this study, it was aimed to determine the current structure and problems of sheep breeding in Mersin province and to develop different proposals for the solution of these problems. In the study, surveys were conducted with a number of breeders that varied in proportion to the number of sheep from each district to represent the entire province. Surveys were evaluated using SPSS package program and frequency tables were performed. According to the results obtained, it was determined that sheep breeding was generally performed by individuals over 40 years of age and their education levels were insufficient. It is observed that South Karaman and İvesi sheep breeds are preferred mostly in sheep breeding in the region. Sheep farmers also offer feed in different amount in addition to the pasture. Breeders indicate problems with product marketing, inadequate pasture, animal health and breeding

Key words: Social status,, sheep, problems and solution proposal

Giriş

Toplumun hayvansal kökenli protein ihtiyacının karşılanmasında sığır yetiştiriciliğinin ve tavukçuluk sektörlerinin öne çıkarılması ve teşvik edilmesi neticesinde küçükbaş hayvan varlığımız son otuz yılda giderek azalmıştır. Meraların kalite ve kantite olarak yetersizliği ve mera alanlarının giderek azalması da dikkate alındığında koyun sayımızdaki hızlı düşüş kırmızı et açığını tetiklemiştir. Şöyle ki, 1980 yılında ülkemizde 48.6 milyon baş koyun ve 19 milyon baş keçi bulunurken, 2015 yılında bu değerler aynı sıra ile 31.5 milyon baş ve 10.3 milyon başa düşmüştür. Aynı dönemde Türkiye'nin toplam süt

üretimi süt sığırı ıslah çalışmaları ile artarken, sığır sayısı 15.9 milyondan 14 milyona gerilemiş, insan nüfusumuz ise 44 milyondan 78.7 milyona yükselmiştir (www.tuik.gov.tr). Gerek insan nüfusunun artması gerekse tarım alanları ile meralar üzerinde sanayi ve inşaat sektörünün baskıları nedeni ile gelecekte gıdaya ulaşmak daha da zor ve pahalı olacaktır. Hocquette and Gigli (2005) tarafından da 2020'li yıllarda nüfusu hızla artan gelişme yolundaki ülkelerde et ve süte olan talep iki kat artacaktır.

Son dönemlerde Türkiye'de özellikle kırmızı et üretim açığı dikkat çekmektedir. Türkiye'de kişi başına kırmızı et üretimini arttırmak için, mera potansiyeli de dikkate alınarak küçükbaş hayvan

sayısının artırılması gerekmektedir. Zira entansif olarak yapılan sığır yetiştiriciliğinde kaba yem üretim maliyetlerinin yüksek olması sektörde sürdürülebilir üretim yapmayı zorlaştırmaktadır. Oysaki koyun, sığırın kullanmadığı zayıf meraları, keçi de dağlık engebeli arazilerdeki çalı tipi bitkileri tüketerek kaba yem ihtiyacını nerede ise masrafsız olarak karşılayabilmektedir. Bu nedenle ülkemizde geç kalmadan küçükbaş hayvancılığı teşvik edecek yeni politikalar üretilmesine ihtiyaç bulunmaktadır.

Toplumun besin madde ihtiyaçlarını karşılayabilmek için her bölgede yetiştirilebilen tüm çiftlik hayvanlarından en yüksek verimi alabilecek ya da en karlı üretimi yapabilecek şekilde yararlanmamız gerekmektedir. Bu bağlamda değerlendirildiğinde önemli bir üretim alanı olan koyun yetiştiriciliği için il yada bölge bazlı stratejik üretim planlamaları yapılmalıdır.

Bu çalışmada Mersin ilinde koyun yetiştiriciliğinin mevcut durumunun belirlenmesi ve eksiklik ya da sorun olarak tespit edilen hususların iyileştirilmesine yönelik önerilerin geliştirilmesi ve ileride yapılabilecek projeksiyon çalışmalarına temel oluşturulması amaçlanmıştır.

Materyal ve Yöntem

Mersin ili koyun yetiştirme işletmelerinden anket yöntemi ile toplanan veriler çalışmanın materyalini oluşturmuştur.

Çalışma, Mersin iline bağlı tüm ilçelerde doğal faktörler, hayvan varlığı, üretim tekniği bakımından bu ilçeleri en iyi şekilde temsil eden 50 koyunculuk işletmesinde anket yapılarak gerçekleştirilmiştir. Araştırma bölgesini en iyi şekilde temsil eden köylerin belirlenmesinde bölgede uzun yıllardır görev yapan kişilerin ve birlik çalışanlarının görüşlerine başvurulmuştur. Çalışmada her bir işletmede, işletme sahibi ile yüz yüze anket yapılmıştır.

Elde edilen veriler SPSS paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Analizlerde tanımlayıcı istatistikler ve frekanslar belirlenmiştir.

Bulgular ve Tartışma

Mersin ilinde koyun yetiştiricilerinin yaş dağılımları Çizelge 1’de verilmiştir. Çizelgeden de görüldüğü gibi yetiştiricilerin çoğunlukla 41 yaşın üzerinde (ortalama 46.2 yaş) olduğu

belirlenmiştir. Bu durumun değişik araştırmacıların farklı bölgeler için bildirdikleri ortalama yetiştirici yaşları ile benzer olduğu görülmektedir (Aydın, 2017; Bilginturan, 2008; Dayan, 2007; Koyuncu ve ark., 2006; Sezgin, 2006; Tüfekçi ve Olfaz, 2015). Çalışmada koyunculuk işletme sahiplerinin ortalama mesleki deneyim süreleri 25.9 yıl olarak belirlenmiştir. Yetiştiricilerin yeterli deneyime sahip oldukları söylenilebilir. Çizelge 1’de yetiştiricilerin eğitim durumları değerlendirildiğinde ilkokul mezunlarının oranının çok yüksek olduğu görülmektedir. Benzer durum Türkiye’nin diğer bölgeleri için de söz konusudur (Aydın, 2017; Bilginturan, 2008; Dayan, 2007; Elmaz ve ark., 2014; Tüfekçi ve Olfaz, 2015).

Çizelge 1’den yetiştiricilerin kendi arazilerini yada devlet arazilerini bedelsiz kullanarak hayvancılık yapmayı tercih ettikleri görülmektedir. Zaten göçerliğin bölgede %56 oranında devam ediyor olması da devlet arazisi kullanımını teşvik etmektedir. Göçerlerin orman içerisinden göç etmelerinin yasaklanmış olması nedeni ile ana yollardan ilerlemek zorunda kalmaları hem göçerlerin can ve mal güvenliği için hem de anayollarda seyir eden araçlar için tehlike oluşturmaktadır. Göç kültürünün gereği, yaya olarak göç etmeyi tercih eden göçerlerden bazıları bu durumda araç kullanarak göç etmek zorunda kaldığından araç kirası, mazot parası gibi ekstra masraflar ile karşılaşmaktadırlar. Göçerlerin bir diğer sorunu da çocuklarının eğitim öğretimlerinin aksamasıdır. Şehir merkezlerinin dağlara doğru genişlemesi göçerlerin kendileri ve hayvanları için çadır kurmalarını da her geçen gün zorlaştırmaktadır. Benzer sorunlar Karagöl (2016) tarafından da bildirilmiştir. Diğer taraftan göçerlerin kış ve bahar döneminde bölgeye gelmeleri yerleşik koyun yetiştiricilerinin hayvanlarının mera yetersizliği sorunlarını da artırmaktadır. Bu nedenle yetkililerin göçer hayvancılık ile ilgili gereken tedbirleri geç kalmadan almasında büyük yarar bulunmaktadır. Ülkemizin değişik bölgelerinde göçer hayvancılık hala yapılsa da (Dellal ve ark., 2002; Karagöl, 2016; Sezgin, 2006) bu tip hayvansal üretim işletmelerinin sayısının azaldığı görülmektedir. Bölge yetiştiricileri koyunculukta işgücü ihtiyacını büyük çoğunlukla aile işgücü ile karşılamaktadır.

Çizelge 1. Bölgedeki koyun yetiştiricilerinin sosyal durumları (%)

Table 1. Social status of sheep breeders in the region (%)

Yetiştiricilerin yaşı		Mesleki Deneyim (yıl)		Çoban/Bakıcı	
25-40	18	0.1-20	38	Var	14
41-55	50	21-40	54	Yok	86
56-70	32	41+	8	Kayıt tutma	
Arazi sahiplik durumu		Eğitim Düzeyi		Evet	
Kendi malı	56	İlkokul	74	Hayır	54
Kiralık	4	Ortaokul	10	Göçer hayvancılık	
Kendi+Kira	2	Lise	14	Var	56
Devlet arazisi	38	Yüksekokul	2	Yok	44

Koyun yetiştiriciliği yapan işletmelere ait yapısal durum, barınak özellikleri ve yetiştiricilik bilgileri ile ilgili veriler Çizelge 2’de sunulmuştur. Koyun yetiştiricilerinin %72’sinin sadece hayvancılık ile uğraştıkları ve çoğunlukla yarı açık ağılları tercih ettikleri görülmektedir. Ilıman iklim kuşağında yer alan Mersin ilinde yarı açık ağıl tipinin fazla olması normal bir durum olarak değerlendirilebilir. Teke yöresinde de ağıl tipinin % 84.4 oranında yarı açık olduğu bildirmiştir (Elmaz ve ark., 2014). Ağıl tipi tercihinin bölgelere

göre değişmesinde iklim şartlarının mutlak etkisi olduğu değerlendirilebilir.

Çizelge 2’de koyunculuk işletmelerinde 100 baştan daha fazla hayvanı olan işletmelerin oranı %68 olarak belirlenmiştir. Küçükbaş hayvan yetiştiriciliğinde sürü büyüklükleri bölgelere göre değişebilmektedir (Aktürk ve ark., 2005; Bilginturan, 2008; Direk ve ark., 2000; Elmaz ve ark., 2014; Günel, 2006; Karaca ve ark., 1993; Tüfekçi ve Olfaz, 2015).

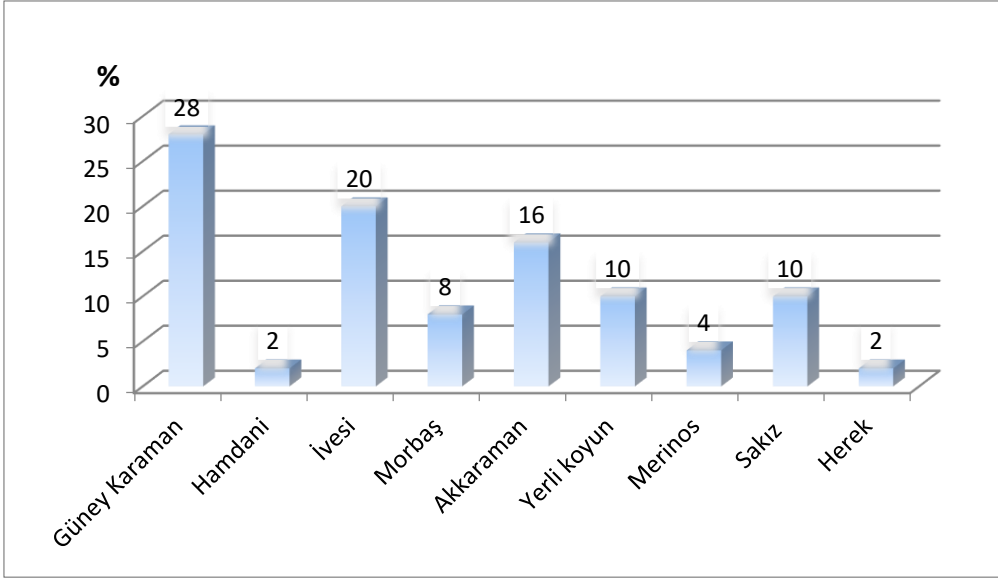
Çizelge 2. İşletmelere ait yapısal durum, barınak özellikleri ve yetiştiricilik bilgileri (%)

Table 2. Structural condition of the enterprises, shelter features and breeding information (%)

Gelir çeşitliliği		Barınak tipi	
Bitkisel ve hayvansal üretim	26	Kapalı	38
Sadece hayvansal üretim	72	Yarı açık	58
Hayvancılık ek gelir	2	Yaz açık kış kapalı	4
Anaç hayvan sayıları (%)		Çiftleşen erkek hayvan sayıları	
Koyun		Koç	
20-100 baş	32	0	8
101-250 baş	58	1-10	54
250+	10	11-20	18

Mersin ilinde koyun yetiştiricilerinin ırk tercihleri Şekil 1’de verilmiştir. Söz konusu şekilden de görüldüğü üzere bölgede koyunculuk işletmelerinde en fazla tercih edilen ırk, Güney Karaman koyunudur. Bu ırkı İvesi ve Akkaraman koyunları takip etmektedir. Bölgede Morbaş olarak isimlendirilen bir koyun tipi de bulunmaktadır. Renk ve kuyruk yapısı bakımından İvesi koyununa benzeyen bu genotip üzerinde araştırma yapılması yararlı olacaktır. Yetiştiricilerin özellikle Güney Karaman koyununu tercih etmeleri göçer hayvancılığa uygunluk ile yakından ilişkilidir. Bölge yetiştiricilerinin

hayvanlarında süt verimini artırmak amacı ile İvesi koyununu da tercih ettikleri belirlenmiştir. Değişik araştırmacılar, koyunculukta ırk tercihleri bölgelerin coğrafi özellikleri, iklim değerleri ve hayvancılık kültürüne göre değişebildiğini ifade etmişlerdir (Aydın, 2017; Bilginturan, 2008). Bölgede göçer ailelerinin genellikle Güney Karaman koyunu yada melezlerini tercih etmelerinde göçer hayvancılık kültürünün etkisinin olduğu değerlendirilebilir. Merinos melezlerinin ve Sakız koyunlarının da bölgede bulunması ırk çeşitliliğinin boyutunu görmek açısından önemlidir.

Şekil 1. Mersin bölgesi koyun yetiştiricilerinin ırk tercihleri (%)

Figure 1. Breed preferences of Mersin region sheep breeders (%)

Koyunculuk işletmelerinde hayvansal üretim yapma amaçları ve damızlık temin yerleri Çizelge 3’de sunulmuştur. Çizelge 3’den de görüldüğü gibi, yetiştiricilerin koyunculukta üretim amaçları et ve süt üretimidir. Burada ana amaç et üretimi için kasaplık materyal üretimi olup olabildiği ölçüde de süt üretilmektedir. Süt üretiminin ikinci planda olmasında koyun sütünün mevsimsel olması nedeni ile bu sütü işleyecek sanayi kuruluşlarının yetersiz olması önemli rol oynamaktadır. Oysaki çok değerli olan bu ürünü küçük süt işleme tesislerinde değerlendirmek ve

bu sayede süt üretimini ekonomiye kazandırmak mümkündür. Benzer iklim ve coğrafi özelliklere sahip Muğla ilinde koyunculukta üretim amacının öncelikle et üretimi daha sonra da olabildiği ölçüde süt üretimi için yapıldığını belirtmiştir (Aydın, 2017). Üretim amaçları üreticinin alışkanlıklarına ve pazar olanaklarına bağlı olarak değişebilmektedir (Acar, 2010; Aydın, 2017; Dellal ve ark., 2002; Keskin, 1996; Koyuncu ve ark., 2006). Çizelgede yetiştiricilerin damızlık ihtiyaçlarını %86 oranında kendi işletmelerinden karşıladıkları da görülmektedir.

Çizelge 3. İşletmelerin hayvansal üretim yapma amaçları ve damızlık materyal temini (%)

Table 3. The purpose for animal production and supplying of breeding stock of establishments (%)

Üretim amaçları		Damızlık temin yeri	
Et üretimi	16	Kendi işletmesi	86
Süt üretimi	6	Komşu işletme	14
Et ve süt üretimi	72	Üretme çiftliği	0
Damızlık üretimi	6		

Çizelge 4’de Mersin ili koyun yetiştiricileri tarafından hayvan besleme uygulamalarının nasıl yapıldığı görülmektedir. Bölgede koyun yetiştiriciliği genellikle yarı entansif sistem ile yapılmaktadır. Hayvanlarına hem kaba yem hem de kesif yem veren yetiştiricilerin en yaygın kullandıkları yem hammaddesi samandır. Oysaki samanın besleme değeri düşüktür ve hayvancılığı

gelişmiş ülkelerde çoğu zaman altlık olarak kullanılmaktadır. Bunun yerini mutlaka değişik yem bitkilerinden üretilen kuru otun alması gerekmektedir. Narenciye, fıstık ve şeker üretiminden yan ürün olarak çıkan hammaddelerin bölgede kaba yem kaynağı olarak kullanıldığı da görülmektedir. Beslemede kaba ve kesif yem kullanımı bölgelerin coğrafi yapısı iklim

durumu ve yetiştiricinin hayvancılık kültürü ile ilişkili olarak değişebilmektedir (Aydın, 2017; Keskin, 1996; Koyuncu ve ark., 2006; Tozlu ve Olfaz, 2007). Bölgede silaj kullanımının

yaygınlaştırılması, kesif yemin kalitesinin iyileştirilmesi, yetiştiricilere rasyon hazırlama ve pratik besleme eğitimlerinin verilmesi koyunculuktan sağlanan geliri artıracaktır.

Çizelge 4. Besleme ve Yem Temini (%)

Table 4. Feeding and feed provision (%)

Sürü yönetimi		Mera durumu	
Ekstansif	2	Özel	8
Yarı entansif	96	Köy ortak malı	19
Entansif	2	Orman içi	64
		Mera yok	9
Kesif Yem Kullanımı		Kaba Yem Kullanımı	
Veren	100	Veren	100
Vermeyen	0	Vermeyen	0
Kesif yem çeşidi		Kaba yem çeşidi	
Arpa	90	Saman	100
Buğday	6	Silaj	26
Mısır	0	Narenciye posası	6
Pamuk tohumu küspesi	82	Fıstık balyası	40
Toklu besi yemi	38	Pancar posası	16
Diğer	34		

Mersin ilinde koyun yetiştiriciliğinde çiftleşme öncesi ek yemleme uygulamasının genellikle yapılmadığı, yetiştiricilerin kızgınlık toplulaştırma için hormon kullanımını bilmediği ve dolayısı ile uygulamadıkları, kızgınlık toplulaştırmaya yardımcı olmak veya istenilen zamanın öncesinde hayvanların gebe kalmalarını engellemek için koçların dişilerden ayrılması işleminin sürülerin %68'inde uygulandığı ve genellikle (%72) iki aydan daha uzun bir süre için

bu ayırma işleminin yapıldığı belirlenmiştir (Çizelge 5). Aşım dönemi ek yemleme yapılması yetiştiricilerin sürülerinden sağladıkları yavru veriminin artmasına katkı sağlayacağından, kızgınlık toplulaştırma ise gerek sürü yönetiminin kolaylaştırması gerekse kuzuların yaşama gücünü artırması nedeni ile koyun yetiştiriciliğinde tavsiye edilmektedir (Keskin ve ark., 2002; Keskin ve ark., 2005).

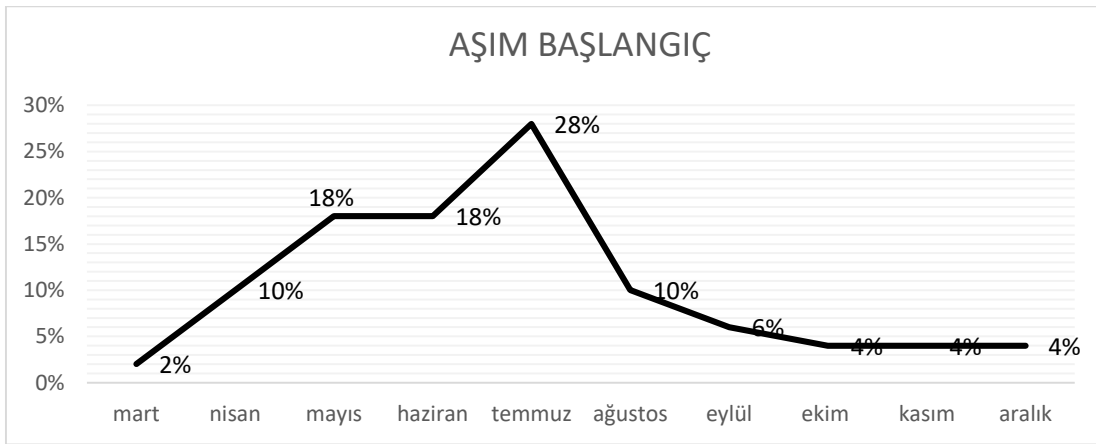
Çizelge 5. Sürü yönetimi uygulamaları (%)

Table 5. Flock management practices

Çiftleşme öncesi ek yemleme		Çiftleşme öncesi erkek hayvanları ayırma	
Uygulanıyor	32	Uygulanıyor	68
Uygulanmıyor	68	Uygulanmıyor	32
Hormon ile kızgınlık toplulaştırma		Dişi ve erkek ayırım süresi	
Uygulanıyor	2	60 günden az	28
Uygulanmıyor	98	60 günden fazla	72
Gebeliğin son iki ayında ek yemleme		İlk damızlıkta kullanma yaşı	
Uygulanıyor	56	12 aydan küçük	62
Uygulanmıyor	44	12 aydan büyük	38
Kastrasyon		Kırkım yapımı	
Yapanlar	0	Kendisi yapanlar	86
Yapmayanlar	100	Kırkımcıya yaptıranlar	14

Koyunculuk işletmelerinde çiftleştirmelerin ilk başlangıç aylarının sunulduğu Şekil 2'den görüleceği gibi, Mart ayından itibaren koyunlar bölgede çiftleşebilmektedir. Sahada elde edilen veriler değerlendirildiğinde ilçeler ile çiftleştirmelerin başlangıcı arasında 0.296'lık korelasyon hesaplanmıştır ($P < 0.05$). Koyunlarda çiftleşmelerin yıl içerisinde dağınık olması nedeni ile doğumlarda aynı şekilde dağınık olmaktadır. Halbuki kızgınlık toplulaştırma ve hatta yılda birden fazla doğum uygulamaları ile yetiştiricilerin gelirleri artırılabilir ve kırmızı et üretimine katkı sağlanabilir. Gebeliğin son dönemlerinde

koyunlara ek yemleme yapmayan yetiştiricilerin oranı %44 olarak belirlenmiştir. Bu dönemde hayvanların beslenmesine dikkat edilmesi ile doğum ağırlıkları artırılabilir. Koyunculuk işletmelerinde kastrasyon yapılmamaktadır. Karkasın yağlanması ve besi performansının düşmesi nedeni ile koyunculukta kastrasyon yapılmaması genel bir durumdur. Kırkım genellikle Nisan ve Mayıs aylarında yapılmaktadır. Ancak yapağının satışında yaşanan sorunlar nedeni ile ticari amaçla değil hayvan refahı için kırkım yapılmaktadır.

Şekil 2. Koyunların ilk çiftleşme ayları

Figure 2. First mating months of sheep

Anket yapılan koyunculuk işletmelerinde elde edilen verilere göre hesaplanan bazı döl verim özellikleri Çizelge 6'da verilmiştir. Söz konusu çizelgeden görüldüğü gibi Mersin ilindeki koyunlarda ortalama doğum oranı, tekiz doğum oranı, doğuran koyuna göre döl verimi ve sütten kesimde yaşama gücü değerlerinin ortalama olarak kabul edilebilir değerlerde olduğu

söylenilebilir. Ancak en küçük değerlere baktığımızda bazı işletmelerde problemler olduğu da görülmektedir. Sağlık koruma tedbirleri ve sürü yönetiminin daha dikkatli yapılması ile doğum oranı yükseltilebilir ve yavru atma oranı düşürülebilir. Bölgede yetiştirilen ırklar dikkate alındığında döl veriminin %114.9 olması gerçekçi bir rakam olarak değerlendirilebilir.

Çizelge 6. Anket yapılan işletmeler için bazı döl verim özellikleri (%)

Table 6. Some fertility characteristics for surveyed farms

Özellik	Ortalama	En küçük	En büyük
Doğum oranı	95.8	61.0	100.0
Tekiz doğum oranı	83.2	62.5	100.0
Doğuran koyuna göre döl verimi	114.9	75.0	230.0
Sütten kesimde yaşama gücü	90.4	63.0	100.0

Koyunculukta önemli yetiştirme işlerinden birisi de kuzu büyütme uygulamalarıdır. Bölgedeki

bazı kuzu büyütme uygulamaları ve süt değerlendirme durumu Çizelge 7'de verilmiştir.

Çizelge 7'den de görüldüğü gibi kuzularda göbek bakımı çoğunlukla yapılmamaktadır. Bu uygulama kuzuların doğum sonrası yaşama gücü ile yakından ilişkili basit bir uygulamadır ve yetiştiricilerin eğitimi ile yaygınlaştırılabilir. Yetiştiriciler süt verimlerinin düşük olması nedeni ile genellikle hayvanlarını sağmamayı tercih etmektedirler. Yavru büyütme alanları genellikle toprak zemine sahiptir. Sürülerde süt emme sürelerinin çoğunlukla 90 günden fazla olduğu

belirlenmiştir. Benzer şekilde çok uzun süren süt emme dönemi değişik araştırmacılar tarafından da bildirilmiştir (Dellal ve ark., 2002; Elmaz ve ark., 2014). Miktarı az da olsa sağılan süt çoğunlukla peynir olarak (%88.6) değerlendirilebilmektedir. Eğer süt uygun fiyat ile satılabilse özellikle İvesi ve Sakız koyunu için süt emme süresi 60 güne düşürülebilir ve süt üretimine katkı sağlanabilir.

Çizelge 7. Kuzu büyütme uygulamaları ve süt değerlendirme (%)

Table 7. Lamb raising applications and milk evaluation (%)

Doğum sonrası göbek bakımı		Süt emme dönemi ek yemleme	
Yapanlar	20	Uygulayanlar	86
Yapmayanlar	80	Uygulamayanlar	14
Süt emme süreleri		Yavru büyütme alanı zemini	
90 günden az	20	Toprak	64
91-180	66	Beton	12
Laktasyon süresince	14	Çalı	24
Yavru besleme uygulaması		Sağım oranı	
Süt ikame yemi	0	Sağım yapanlar	70
Doğal emişme	100	Sağım yapmayanlar	30
Günlük ortalama süt verimi		Sağım yapanların süt değerlendirme şekli	
250 g'dan	18	Peynir	88.6
250-500 g	68	Çiğ süt	8.6
500 – 1000 g	14	Yoğurt	2.8

Bölgede küçükbaş hayvancılık işletmelerinde yetiştiricilerin %58'i bir program dahilinde aşılama yapmaktadırlar. İşletmelerin %34'ünde rastgele aşı yapılırken %8'inde ise herhangi bir aşı uygulaması bulunmamaktadır. İşletmelerin %80'inde Enterotoksemia, %52'sinde Çiçek, %66'sında Brucella, %52'sinde Şap ve %40'ında Veba hastalığından korunmak için aşı yapıldığı ifade edilmiştir. Yetiştiricilerin %92 oranında iç ve dış parazit mücadelesi yaptıkları da belirlenmiştir. Bölgedeki koyun yetiştiricilerinin yetkililerden beklentileri ise şu şekildedir; %52'si yem fiyatlarının pahalı olduğunu, %36'sı meraların yetersiz olduğunu ve hayvanlarını yeterince otlatamadıklarını ifade etmişlerdir. Bunun dışında pazarlama, damızlık temini hayvan sağlığı gibi konuları sorun olarak ifade eden yetiştiriciler de olmuştur. Yetiştiriciler bu sorunların çözümü için yetkililerden yardım beklemektedirler. Ancak bu beklentilerine ilave olarak kendilerinin de değişik

örgütlenme modelleri altında bir araya gelmeleri ve devlet tarafından uygulanacak değişik eğitim programları ile daha bilimsel hayvancılığa yönelmelerinde de fayda bulunmaktadır. Mersin ili koyun yetiştiricileri her şeye rağmen, %88 gibi yüksek bir oranda, koyun yetiştiriciliğinden memnun olduklarını ifade etmektedirler.

Sonuç

Sonuç olarak, koyun yetiştiriciliğinde yetiştiricilerin eğitim seviyelerinin yükseltilmesi ve kayıtlı hayvancılığın yaygınlaştırılmasında yarar bulunmaktadır. Bölgede tercih edilen koyun ırkları olan Güney Karaman ve İvesi olmakla birlikte başka koyun ırkları da bulunmaktadır. Hiç vakit geçirilmeden, Tarsus'tan Anamur'a kadar uzanan bölgede, bir projeksiyon çalışması ile ilçe bazlı olarak yetiştirilmesi daha uygun olan ırklar belirlenmeli ve bu ırkların yaygınlaştırılmasına yönelik politikalar geliştirilmelidir. Koyunlarda özellikle kızgınlık kontrolü ve üremede teknoloji

kullanımı konusunda yetiştiriciler bilgilendirilmeli ve bu uygulamaların yaygınlaştırılması sağlanmalıdır. Bölge koyunları için özellikle kaba yem olarak kullanılabilir yem hammaddeleri ile ilgili çalışmalar yapılmalı ve yeni yem kaynakları oluşturulmalıdır. Yetiştiricilerin gerçek anlamda birlik, kooperatif vs yapılar altında örgütlenmelerinde yarar bulunmaktadır ve örgütlenmeleri teşvik edilmelidir.

Kaynaklar

- Acar M, 2010. Isparta İli Damızlık Koyun Keçi Yetiştiricileri Birliği Üyesi Keçicilik İşletmelerinin Mevcut Durumu ve Teknik Sorunları Üzerine Bir Araştırma. Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Isparta.
- Aktürk D, Savran F, Hakyemez H, Daş G, Savaş T, 2005. Gökçeada'da ekstansif koşullarda hayvancılık yapan işletmelerin sosyo-ekonomik açıdan incelenmesi. Tarım Bilimleri Dergisi, 11(3): 229-235.
- Aydın M, 2017. Muğla İlinde Ruminant Hayvancılığın Mevcut Durumu, Bazı Verim ve Yapısal Özellikleri. Mustafa Kemal Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Hatay.
- Bilginturan S, 2008. Burdur İli Damızlık Koyun ve Keçi Yetiştiriciler Birliği Üyesi İşletmelerin Yapısal Özellikleri ve Sorunları Üzerine Bir Araştırma. Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Isparta.
- Dayan YA, 2007. Norduz Koyunu Yetiştiriciliği Yapılan Kimi İşletmelerin Yapısal Özellikleri. Yüzüncü Yıl Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Van.
- Dellal İ, Keskin G, Dellal G, 2002. GAP bölgesinde küçükbaş hayvan yetiştiren işletmelerin ekonomik analizi ve hayvansal ürünlerin pazara arzı. TEAE, Yayın No: 83, Ankara.
- Direk M, Öztürk A, Boztepe S, 2000. Konya ilindeki koyunculuk işletmelerinin yapısal özellikleri. Süleyman Demirel Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 14(21): 49-58.
- Elmaz Ö, Ağaoğlu ÖK, Akbaş AA, Saatçi M, Çolak M, Metin MÖ, 2014. The current situation of small ruminant enterprises of Burdur province. Eurasian Journal of Veterinary Science, 30(2): 95-101.
- Günel R, 2006. Tekirdağ İli Merkez İlçeye Bağlı Köylerde Bulunan Koyun Ağıllarının Yapısal Özelliklerinin Belirlenmesi ve Geliştirilebilir Olanaklarının Araştırılması. Tekirdağ Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Tekirdağ.
- Hocquette JF, Gigli S, 2005. The challenge of quality. In. Indicators of milk and beef quality. EAAP Publication, 112, Wageningen Academic Publishers. Wageningen, Netherlands.
- Karaca O, Vanlı Y, Kaymakçı M, Altın T, Kaygısız A, 1993. Doğu Anadolu Bölgesinde Koyun Yetiştirmenin Sosyolojik Ekonomik ve Genetik Görünüşü. Yüzüncü Yıl Üniversitesi 90.2F.071 nolu Araştırma Fonu Proje Kesin Raporu, Van.
- Karagöl E, 2016. Şanlıurfa Bölgesine Mevsimsel Göç Eden Keçi Yetiştiricilerinin Sorunları ve Bu Göçün Orman Alanlarına Etkileri. Mustafa Kemal Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Hatay.
- Keskin M, 1996. Hatay Bölgesinde süt keçisi yetiştiriciliği ve sorunları. 1. Ulusal Zootekni Bilim Kongresi Bildirileri, 5-7 Şubat 1996, Antalya, s. 156-160.
- Keskin M, Biçer O, Gül S, 2002. Sık kuzulatma sistemleri. Mustafa Kemal Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 7(1-2); 89-94.
- Keskin M, Biçer O, Gül S, Sarı A, 2005. İvesi koyunlarında iki yılda üç kuzulatma ile döl veriminin artırılması üzerine bir araştırma. Lalahan Hayvancılık Araştırma Enstitüsü Dergisi, 45(1); 19-24.
- Koyuncu E, Pala A, Savaş T, Konyalı A, Ataşoğlu C, Daş G, Ersoy İE, Uğur F, Yurtman İY, Yurt HH, 2006. Çanakkale koyun keçi yetiştiricileri birliği üyesi keçicilik işletmelerinde teknik sorunların belirlenmesi üzerine bir araştırma, Hayvansal Üretim, 47(1): 21-27.

- Sezgin Y, 2006. Bitlis İlinde Göçer Ailelerin Küçükbaş Hayvancılık Faaliyetleri. Yüzüncü Yıl Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Van.
- Tozlu H, Olfaz M, 2007. Karadeniz Bölgesi keçi yetiştiriciliğinin mevcut durumu, sorunları ve çözüm önerileri. 3. Ulusal Zootekni Öğrenci Kongresi, 17-18 Mayıs 2007. Kahramanmaraş, s. 127-133.
- Tüfekçi H, Olfaz M, 2015. Kastamonu ili küçükbaş hayvan yetiştiriciliğinin sorunları ve çözüm önerileri. Türk Tarım Gıda Bilim ve Teknoloji Dergisi, 3(7): 577-582.